

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології

Курсова робота з арабської філології

на тему:

**ПОХОДЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ АРАБСЬКОЇ МОВИ
ТА ЇЇ ДІАЛЕКТНА ОСНОВА**

Студентки групи Ар16-21
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання
Освітньої програми: Арабська мова і
література та переклад, друга східна мова,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.060 Східні мови
та літератури (переклад включно),
перша – арабська
Лосік Владіслави Сергіївни

Науковий керівник:
Доцент С.В. Рибалкін
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Історія становлення АЛМ – арабської літературної мови.....	5
1.1 Походження літературної арабської мови.....	5
1.2 Історичні корені арабської мови.....	7
1.3 Розвиток арабської мови від доісламського періоду до сьогодення.....	9
Розділ 2. Нормативна АЛМ та її регіональні варіанти.....	12
2.1 Діалекти арабської мови.....	12
2.2 Класифікація діалектів арабської мови.....	16
2.3 Регіональні відмінності та спільні риси діалектів.....	17
2.4 Вплив діалектів на літературну арабську мову.....	18
Розділ 3. Специфіка арабських діалектів та літературної мови.....	22
3.1 Регіональні та інші особливості арабської мови.....	22
3.2 Граматична структура арабської мови.....	26
3.3 Особливості творення діалектів арабської мови.....	29
3.4 Вплив арабської мови на інші мови.....	32
Висновок.....	37
Анотація.....	39
Список використаних джерел.....	40

ВСТУП

У курсовій роботі представлено походження АЛМ – арабської літературної мови та її діалектних основ, адже арабська мова – одна з найважливіших мов світу з давньою історією та багатою культурною спадщиною. АЛМ відіграла важливу роль у формуванні світової літератури, науки та філософії. Тому вивчення витоків літературної арабської мови та її діалектної основи є надзвичайно важливою та актуальною темою.

У 2-й пол. ХХ ст. помітно зростає інтерес вчених-арабістів до вивчення діалектів, які в арабському світі традиційно ігнорувалися і вважалися аномальним явищем. Відтоді опис і порівняльне дослідження сучасних арабських діалектів у синхронії та діахронії стало одним із найактуальнішим напрямів лінгвоарабістики. Арабські розмовні ідіоми, незалежно від ступеня їхньої територіальної поширеності й соціального престижу, досліджуються як окремі мовні структури із властивими їм закономірностями розвитку та функціонування. Було виділено кілька основних регіональних груп арабських діалектів, серед яких найменш вивченою на сьогодні є група діалектів арабських країн Перської Затоки. Як відомо, наразі цей регіон є одним із найбільш економічно розвинених у світі, і в ньому відбуваються інтенсивні процеси міграції, мовних контактів і формування регіональних койне.

Актуальність. Дослідження цієї теми допоможе зрозуміти, як арабська мова стала однією з найвпливовіших мов світу, яку роль вона відіграє у розвитку культури та суспільства в арабських країнах та світі загалом, а також які виклики та проблеми існують у діалектах та їхньому становленні. Отримані результати можуть стати внеском у вивчення арабської діалектології, лексикології, соціолінгвістики, стилістики.

Мета цієї курсової роботи – дослідити історію АЛМ та основу її діалектів, а також їхній вплив на літературну мову. Для досягнення цієї мети розглянуті питання, пов'язані з походженням та еволюцією арабської мови, структурою та фонетикою АЛМ, поширенням діалектів та їх впливом на літературні мови.

Об'єктом дослідження є сама арабська мова, її історія, етапи розвитку, взаємозв'язок із діалектними варіантами та іншими мовами. Простежується походження АЛМ від давньоарабської мови: її структура та особливості, включаючи фонетичні, граматичні та лексичні аспекти. Також досліджується взаємозв'язок АЛМ з її діалектними варіантами, їхній вплив на розвиток літературної мови. Досліджується також вплив інших мов на становлення АЛМ, зокрема перської та турецької. **Предмет дослідження** – походження АЛМ.

Завдання курсової роботи:

1. Дослідження історії розвитку арабської мови від доісламського періоду до сучасності.
2. Аналіз діалектів арабської мови, їх класифікації, регіональних відмінностей та впливу на АЛМ.
3. Дослідження особливостей граматичної структури, фонетики та лексики літературної арабської мови.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, висновку до всієї роботи, анотації арабською мовою, списку використаних джерел.

Розділ 1. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ АЛМ – АРАБСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

1.1 Походження літературної арабської мови

АЛМ - це те, що вважається спадкоємцем класичної арабської, тобто, що найближче підходить до її «первісної» форми. Вона називається: al Zarabiya al fusha / العَرَبِيَّةُ الْفُصْحَى. Вона поєднує в собі класичну та сучасну арабську мову. Саме ця основа найкраще відображає ідентичність арабської мови, яка зародилася, як вважають, у п'ятому столітті і розвивалася з поширенням ісламу, арабо-мусульманськими завоюваннями та розвитком каліграфії ("The Arabic Language" by Kees Versteegh).

АЛМ походить від давнього південно-сирійського діалекту, поширеного в регіоні Хіджаз на заході Саудівської Аравії. Під час становлення ісламу в 7 столітті арабська стала важливою мовою Корану та проповідників ісламу. За часів правління першого арабського халіфа Абу Бакра (632-634) було складено офіційну версію Корану, яка стала зразком арабської літературної мови. Протягом 8-9 століть арабська література розвивалася у сферах поезії, прози та науки ("A History of the Arabic Language" by Jonathan Owens). У цей період з'явилися такі видатні поети і письменники, як Абу Тамам, аль-Мутанаббі та аль-Халіль. У 10 столітті арабська мова була стандартизована за часів Аббасидів і стала офіційною мовою наукових і літературних творів в арабському світі. Пізніше АЛМ розвивалася і збагачувалася запозиченнями з інших мов, таких як грецька, перська і санскрит. Хоча сучасна арабська має багато діалектів, вона була стандартизована та уніфікована як засіб спілкування в усьому арабському світі. Мовна ситуація в арабському світі сьогодні є яскравим прикладом. Це природне використання двох реєстрів мов у різних ситуаціях вжитку – суто лінгвістичне явище, диглосія.

Коли освічені араби, які розмовляють різними діалектами, вступають у розмову між собою, вони часто використовують як діалекти, так і АЛМ. З іншими діалектами арабської мови носії часто знайомляться через музику та фільми. З іншого боку, в європейських країнах здебільшого розмовляють мовою, яка є класичною з точки зору фонетики, морфології та лексики. Синтаксично вона простіша. Всі представники інтелігенції намагаються наближати свою мову до літературної, уникати діалектів і жаргону. Ступінь використання літературної мови в західних країнах набагато ширший, ніж у країнах Сходу. Спільною мовою користуються інтелектуали, засоби масової інформації, кінематограф, культурні та наукові видання, державне управління та парламенти. У деяких суспільствах люди використовують певну мову для повсякденного спілкування в тісному колі наближених осіб, а іншу мову – для взаємодії з людьми з інших суспільств. Це стосується і мовних меншин. Наприклад, жителі оазису Сіва в Єгипті розмовляють між собою берберською, з іншими – арабською. Період з 17 по 19 століття був важливим для історії арабської мови та її модернізації, оскільки економічні відносини між арабським Сходом і Заходом зміцнювалися. Тоді розвивалося мистецтво друку, з'являлися нові жанри журналістики, народжувалися нові романи, драми та вірші. Таким чином, література стала найважливішим елементом розвитку арабської мови та її адаптації до нових вимог соціального, культурного та наукового життя.

У доісламський період таким медіумом виступала поезія. Хоча поезію писали і пізніше, суворий розмір і форма віршів, які не могли відходити від давнього канону, дозволяє зробити висновок, що всі давні арабські поетичні реєстри мови мали однакові граматичні правила. Якби діалектні відмінності були значними, граматисти в постісламський період не змогли би внести відповідні зміни, не зруйнувавши поетичного масштабу віршів.

1.2 Історичні корені арабської мови

Історія арабської мови почалася понад тисячу років тому, коли була створена класична арабська мова. Класична арабська була діалектом Мекки, на території сучасної Саудівської Аравії. Оскільки ця мова належить до афро-азіатської мовної сім'ї, її класифікують як семітську мову. Насправді, арабська – найпоширеніша семітська мова у світі. Вона має багато семітських рис, таких як некаталітичні морфеми та відсутність голосних у писемності. Класична версія арабської мови розвивалася протягом всієї історії арабської мови і поширилася в північноафриканському та іберійському регіонах ("Arabic: A Linguistic Introduction" by Karin C. Ryding). Виникло багато регіональних діалектів, які сьогодні використовують у повсякденному спілкуванні носії арабської мови. Багато з них не є взаємозрозумілими. Сучасна стандартна арабська мова була пізніше розроблена як спрощена версія мови, що використовується в книгах, газетах, на телебаченні, в школах і в офіційній документації сьогодні. Упродовж цих років до сценарію додавалися символи, а до словника – нова лексика.

Арабська мова почала поширюватися, головним чином через кочовий спосіб життя людей, що розмовляли арабською, які проживали в регіоні (A History of the Arabic Language" by Jonathan Owens). Міжрасові шлюби між жителями Аравійського півострова та прилеглих територій значно прискорили цей процес. Арабська мова значно поширилася під час ісламських завоювань у 7 столітті н.е., проникнувши в іберійські, китайські та північноафриканські регіони. Незабаром вона стала мовою вибору для багатьох людей, і носіїв стало більше, ніж будь-коли. Особливо популярною вона була серед населення Єгипту, де основними мовами виступали також коптська та грецька. З поширенням арабської мови сформувалися різні її діалекти та стилі. Ці різновиди існують і сьогодні, незважаючи на те, що арабська класифікується як єдина мова.

Арабська – це мова, що має корені в семітської мовної сім'ї. Класична арабська - це елегантна, чиста арабська мова, яка фактично старша за іслам. Існують докази того, що класична арабська використовувалася в доісламській поезії. Мусульманські вчені навіть стверджують, що Аллах відкрив Коран пророку Мухаммаду в семи різних кераатах (читаннях). На той час це були найпоширеніші діалекти арабської мови. Походження арабської мови, і зокрема походження арабської писемності, досі є предметом гострих дискусій. Одна з теорій походження арабського алфавіту полягає в тому, що він виник в аль-Хіріна півночі Месопотамії між 4 і 7 століттями. З іншого боку, інші вважають, що вона виникла поблизу Хім'яра на півдні Аравії між 110 р. до н.е. і 525 р. н.е. Нещодавні знахідки французької та саудівської експедицій, схоже, підтримують останню теорію. Через кілька років після того, як Коран був перетворений на книгу за часів першого халіфа ісламу Абу Бакра, у примірнику, що належав Усману ібн Аффану, сподвижнику пророка Мухаммеда і третьому халіфу ісламу, арабські літери були прокреслені крапками; таким чином, з'явилися такі діакритичні знаки, як ташкіль ("формації") і харакят ("оголоси"). Інші мови продовжують використовувати арабську графіку, зокрема хауса, кашмірська, казахська, курдська, киргизька, малайська, моріско, пушту, перська/фарсі, пенджабі, сінді, татарська, турецька, уйгурська та урду - хоча багато з них також перейшли на використання латинської графіки. Чотири основні арабські діалекти складають мову, якою сьогодні розмовляють на Близькому Сході та в Північній Африці. Кожен з них має свій власний набір субдіалектів. Це магрибська арабська в Північній Африці, єгипетська арабська в Єгипті та Судані, левантійська арабська в Лівані, Сирії, Йорданії та Палестині, а також іракська/арабська Перської затоки в Іраку та країнах Перської затоки.

1.3 Розвиток арабської мови від доісламського періоду до сьогодення

Відома історія арабів налічує близько трьох тисяч років. Вони займали північну частину півострова, який носить їхнє ім'я: Аравія. Арабська мова мала надзвичайну долю, починаючи з 7-го століття і далі, з приходом ісламу. Сьогодні арабська є офіційною мовою 22 країн (250 мільйонів мешканців), а також Мальти, ідіоматика якої, як правило, має арабське походження. Але арабською також широко розмовляють у кількох неарабських мусульманських країнах, таких як Іран і Туреччина, чиї мови історично зазнавали різних форм інтерференції.

Арабський доісламський період – це доба від початку арабської історії до появи ісламу в 7 столітті нашої ери. У цей період араби жили в пустелі і займалися скотарством, торгівлею та військовими операціями. Араби мали численні діалекти, і єдиної стандартної мови не існувало. Проте існували письмові форми мови, такі як написи на камені, золоті та сріблі та амфорах. Існували також такі мовні форми, як поезія, що використовувалася для вшанування героїв і подій. У цей період розвивалися усні фольклорні форми мистецтва, такі як поезія, казки та легенди. Ці твори передавалися з покоління в покоління і були важливим джерелом інформації про життя і культуру арабів до приходу ісламу. У цей період в арабському світі також розвивалися торговельні та культурні обміни з іншими країнами, що вплинуло на арабську мову. Арабська мова запозичила слова з інших мов, зокрема з арамейської, перської, грецької та сирійської. Доісламська арабська мова була періодом формування арабської культури та арабської мови. У цей період були закладені основи для подальшого розвитку арабської мови та культури, щоб стати однією з найвпливовіших мов у світі.

Сучасна арабська – одна з найпоширеніших мов у світі. Нею розмовляють понад 420 мільйонів людей, переважно на Близькому Сході та в Північній Африці, а також у деяких країнах Азії та Європи. Сучасна арабська мова має власну стандартну мову, відому як «літературна арабська». Це

стандартна форма мови, яка використовується в літературних і наукових творах, урядових документах і засобах масової інформації ("Arabic: A Linguistic Introduction" by Karin C. Ryding). Арабська також має власні діалекти, які використовуються для повсякденного спілкування та взаємодії з місцевим населенням. Ці діалекти можуть відрізнятися вимовою, лексикою та граматиною. Сучасна арабська мова зазнала значного культурного та історичного впливу. Багато літературних творів, наукових досліджень і релігійних текстів написані арабською мовою, що робить її однією з найважливіших мов у світі. У сучасному суспільстві арабська мова використовується в багатьох сферах, включаючи науку, техніку, економіку і політику. В арабській мові сьогодні є такі важливі особливості як:

1. Арабська – це мова офіційних документів та ділового спілкування в арабських країнах
2. Сучасна арабська мова має регіональні діалекти, які можуть відрізнятися вимовою, граматиною та словниковим запасом.
3. Велика зацікавленість у вивченні арабської зростає, тому що арабська мова – це мова Корану та більшості релігійних і культурних текстів.
4. Багато арабських творів було переведено на інші мови світу, що дозволило арабській літературі ширитись світом проникаючи в інші країни.

Висновки до I Розділу

Арабська мова є однією з найдавніших мов світу і має довгу історію розвитку. Літературна арабська як мова сформувалася на південному заході Аравійського півострова в 7 столітті після виникнення ісламу. Протягом століть мова відігравала важливу роль у науковому, літературному та культурному розвитку ісламського світу. Тому висновок про походження літературної арабської мови полягає в тому, що ця мова є результатом тривалого процесу її становлення і розвитку, в якому послужили такі фактори,

як історія, культура і релігія арабського світу. Протягом тривалого періоду арабська мова являла собою суміш діалектів, що використовувалися в різних частинах Аравійського півострова, вони змішувалися, і спілкування між цими регіонами призвело до створення спільної мови, яка стала відомою як «класична арабська». Арабська стала мовою медицини, математики, техніки, астрономії, хімії, фізики, географії, гуманітарних наук.

Розділ 2. НОРМАТИВНА АЛМ ТА ЇЇ РЕГІОНАЛЬНІ ВАРІАНТИ

2.1 Діалекти арабської мови

Маючи щонайменше 290 мільйонів носіїв, арабська мова є п'ятою найпоширенішою мовою у світі після англійської, китайської, гінді, іспанської та французької. Однак арабська на вулицях Близького Сходу та Північної Африки, може значно відрізнятись від країни до країни. Наприклад, відмінності між магрибським діалектом, яким розмовляють у Північній Африці, та іракським (месопотамським) діалектом настільки великі, що носії кожного з них можуть не зрозуміти більше кількох слів від своїх співрозмовників. Усі арабські діалекти, якими розмовляють сьогодні в Північній Африці чи Затоці, мають спільне походження від форм арабської мови, якою розмовляли на Аравійському півострові приблизно в часи становлення ісламу на початку 7-го століття ("Arabic Historical Dialectology: Linguistic and Sociolinguistic Approaches" by Clive Holes and others). Ці діалекти поширилися з просуванням мусульманських армій на нові землі на Близькому Сході і в Північній Африці, а потім розвинулися в ті форми, які ми знаємо сьогодні. В арабомовному світі існує щонайменше тридцять різних діалектів. Ці діалекти походять від класичної арабської мови або, принаймні, запозичують багато з її основ. Але вони зіткнулися з місцевою специфікою, з модернізацією мови, а також із завоюваннями та міграціями, які могли пережити країни, де розмовляють арабською мовою. Це надає арабській мові великої різноманітності. Навіть країни, офіційною мовою яких є літературна арабська, що є найближчою до її класичної форми, матимуть мовні особливості. Діалектна арабська є похідною від класичної арабської. Це діалекти, характерні для певної країни чи регіону ("Arabic Historical Dialectology: Linguistic and Sociolinguistic Approaches" by Clive Holes and others). Оскільки ними розмовляє лише невелика спільнота, вони вважаються «дар'я», або арабським діалектом. Діалектна арабська, яка вважається більше усною мовою, хоча і використовується більше в повсякденному житті, ніж літературна арабська,

має майже нелегітимний статус. Її визнають лише ті, хто нею користується, хоча її можна зустріти в комерційному, професійному та мистецькому середовищі. Хоча ті, хто розмовляє діалектною арабською, зрозуміють тих, хто розмовляє літературною арабською - оскільки вона залишається академічною базою - зворотного не буде. Перші загальні спроби класифікації арабських діалектів мали місце наприкінці XIX ст. Зокрема, основу їхньої загальної територіальної класифікації закладено А. Кримським, який поділив їх на чотири великі групи: 1) діалекти Аравії; 2) діалекти Сирії й Месопотамії; 3) діалект Єгипту; 4) діалекти Магрибу.

Виникнення арабських діалектів пов'язане з історичними процесами, що відбувалися в різних регіонах, де вони поширені. Арабська мова має багату історію та культурну спадщину, яка вплинула на формування різних діалектів. На початку свого розвитку арабська була мовою племен, що жили на південному заході Аравії. Протягом століть араби займали території на більшій частині Сходу, в Південно-Східній Азії, Африці та Північній Америці, а це означає, що арабська мова значно урізноманітнилася. Кожен регіон також мав свої звичаї, традиції та мовні особливості, які знайшли своє відображення в мові. Відомо також, що арабські діалекти формувалися під впливом інших мов, з якими араби стикалися під час історичних подій, торгівлі та міграції. Наприклад, єгипетські та ліванські діалекти відображають вплив французької та італійської мов, які були поширені в цих регіонах у колоніальний період. Загалом, розвиток арабських діалектів був багатовіковим процесом, зумовленим низкою факторів, зокрема історією, культурою, географією, торгівлею та міграцією.

Найбільшими відмінностями розмовної арабської мови від класичної та стандартної є: втрата категорії відмінка; фіксований порядок слів; втрата системи граматичного способу поряд з еволюцією нової системи, за винятком кількох діалектів; обмеження у використанні двоїни та невживання форми множини жіночого роду (для більшості діалектів) ("The Dialects of Arabic: A

Linguistic Overview" by Clive Holes). Багато арабських діалектів, зокрема магрибські, також мають значні зрушення голосних і незвичайні скупчення приголосних. На відміну від інших діалектних груп, у діалектах Магрибу дієслова першої особи однини мають префікс імперфекта n-. Залежно від принципів, які лежать в основі класифікації, можна виділити два види класифікації арабських діалектів: а) територіальна класифікація; б) соціальна класифікація. За першим типом класифікації загальноприйнятим є поділ арабських діалектів на дві групи: східні (машрикські) та західні (магрибські).

1. Східні група: – центральноаравійська підгрупа (саудівський діалект); – східноаравійська підгрупа (бахрейнський, кувейтський, катарський, еміратський діалекти); – південноаравійська підгрупа (північноєменський, південноєменський, оманський); – іракський діалект; – сіро-палестинська підгрупа (сирійський, ліванський, йорданський, палестинський); – єгипетський та суданський;

2. Західна група: – магрибські діалекти (лівійський, алжирський, марокканський, туніський, мавританський (хассанія); – мальтійська мова; – мертві андалузський та сицилійський діалекти.

Словниковий запас

Між цими двома формами арабської мови є багато відмінностей. Звуки, відмінювання, словниковий запас і вимова роблять їх двома різними мовами. Передусім, словниковий запас літературної арабської та діалектної арабської може дуже відрізнитися. Навіть у діалектній арабській мові вибрані слова будуть різноманітними. Саме на боці діалектної арабської мови буде більше розмаїття. Ця мова, яка тісно пов'язана з територією, де нею розмовляють, часто складається зі слів, запозичених з іншої мови. Наприклад, у Малому Магрибі на діалекти впливає берберська культура, яка була присутня задовго до приходу арабів. Є також сліди Османської імперії та європейської колонізації. Це схрещування призводить до появи слів, які використовуються лише в певних регіонах.

Акцент

Акценти дуже різняться між літературною арабською та діалектною арабською. У межах цих двох сімей існує безліч варіантів вимови. Літературна арабська більше розтягує слова і дотримується ідеальної вимови всіх складів. Арабські діалекти більше скорочують слова і мають швидший темп мовлення. Вони запозичуватимуть звуки, яких немає в літературній арабській мові. Деяким арабським діалектам навіть довелося вигадувати літери алфавіту, щоб передавати усне слово на письмі. Згадаймо літеру gāf / غ, яка додається до qaf / ق. Візьмемо слово "серце", літературною арабською мовою воно буде qalb, тоді як деякі діалекти віддають перевагу galb.

Культура і гумор

Звичайно, мова має значний вплив на культуру та гумор народу. Вибір між літературною та діалектною арабською - це також питання приналежності до певної культури. Різниця тонка, але важлива. Власне, гігант Netflix усвідомив це і розробив програму під назвою "Коміки світу" у 2021 році. У частині, присвяченій арабському світу, глядачі можуть відкрити для себе коміків з різних країн, таких як Саудівська Аравія, Палестина та Йорданія, і водночас познайомитися з нюансами їхнього гумору.

Деякі з найпоширеніших арабських діалектів включають:

1. Єгипетський діалект - використовується в Єгипті та деяких інших країнах Північної Африки.
2. Ліванський діалект - використовується в Лівані та деяких інших країнах Близького Сходу.
3. Сирійський діалект - використовується в Сирії та деяких інших країнах Близького Сходу.
4. Іракський діалект - використовується в Іраку та деяких інших країнах Близького Сходу.

5. Саудівський діалект - використовується в Саудівській Аравії та деяких інших країнах Перської затоки.
6. Марокканський діалект - використовується в Марокко та деяких інших країнах Північної Африки.
7. Туніський діалект - використовується в Тунісі та деяких інших країнах Північної Африки.

2.2 Класифікація діалектів арабської мови

Арабські діалекти можна класифікувати за різними критеріями, такими як географічне розташування, лінгвістичні особливості та історичне походження. Ось кілька загальних класифікацій арабських діалектів.

1. Географічна класифікація: за цим критерієм арабські діалекти можна розділити на західно-арабські, центральні-арабські, хіджазькі, Перської затоки, сіамські, магрибські та східно-арабські.
2. Лінгвістична класифікація: за цим критерієм арабські діалекти поділяються на семітські та несемітські.
3. Історична класифікація: за цим критерієм арабські діалекти поділяються на діалекти, що виникли доісламського періоду, і ті, що виникли після ісламського періоду.

Загалом, кожна з цих класифікацій має свої переваги та недоліки і використовується для класифікаційних цілей.

Класифікацію арабських варіантів мови можна розглядати з різних точок зору, оскільки вона має багато різних аспектів. Одним з найважливіших аспектів класифікації арабських мов є географічне поширення. Арабська – одна з найпоширеніших мов у світі, що охоплює країни Близького Сходу, Північної та Східної Африки. У різних місцях можна розрізнити різні діалекти з різними лексичними та фонетичними особливостями. Арабська мова також має багато діалектів, які можна класифікувати відповідно до їх відповідності

стандартній літературній арабській мові. Стандартна арабська є офіційною мовою 26 країн і використовується в літературі, дослідженнях та засобах масової інформації. Культурні відмінності також відіграють важливу роль у класифікації арабської мови. Наприклад, деякі арабські діалекти використовуються в регіональному театрі, музиці та народних танцях. Крім того, на мову можуть впливати місцеві звичаї та традиції.

2.3 Регіональні відмінності та спільні риси діалектів

Арабська – одна з найпоширеніших мов у світі, що має багато діалектів, які відрізняються один від одного. Регіональні відмінності в арабських діалектах можна підсумувати наступним чином:

1. Приголосні: діалекти арабської мови відрізняються вимовою деяких приголосних. Наприклад, звук [q] (kwel) вимовляється як [g] (gel) в марокканському та алжирському діалектах, тоді як [k] (kel) вимовляється як [k] в єменському та оманському діалектах.
2. Граматика: арабські діалекти відрізняються за відмінками та закінченнями. Наприклад, ліванські та сирійські діалекти часто використовують закінчення [i] та [u], тоді як у марокканському та алжирському діалектах ці закінчення не вживаються.
3. Словниковий запас: різні арабські діалекти мають різний словниковий запас. Наприклад, єгипетські та суданські діалекти використовують такі слова, як عندك (ти маєш) і بقى (залишатися), які не вживаються в інших діалектах.

Стандартна арабська мова з часом зазнала змін у всіх арабських країнах, але еволюція діалектних мов відрізняється від однієї країни до іншої через контекстуальні чинники та втручання різних суб'єктів ("Arabic Dialectology: In Honour of Clive Holes on the Occasion of His Sixtieth Birthday" edited by Enam Al-Wer and

others). Регіональні відмінності в арабській мові виникли через багато факторів, таких як:

1. Географічні умови: різні регіони, де говорять на арабській мові, мають різні географічні умови, такі як клімат, ландшафт та рівень вологи. Це може вплинути на вимову та лексику місцевих діалектів.
2. Історія: кожен регіон має свою власну історію та культуру, які можуть вплинути на мову

Із зазначеного можна зробити такі висновки:

1. Усі арабські діалекти мають спільні риси, які сприяють взаєморозуміння між носіями арабської мови з різних арабських країн.
2. Завдяки подібним соціолінгвістичним здібностям і рідній арабській мові, носії різних діалектів мають відносний ступінь взаєморозуміння, щоб говорити та розуміти арабські діалекти, відмінні від їх власних.
3. Іракські діалекти та діалекти ОАЕ мають багато спільного.
4. Серед арабських діалектів, який буде вашою арабською лінгва франка. Його також можна використовувати в неарабських країнах і можна викладати як другу мову в неарабських країнах.

Диглосія в арабському світі передбачає, що АЛМ та діалекти співіснують пліч-о-пліч в рамках однієї місцевості, країни чи регіону. Так, дослідник Джабарі у 2012 довів, що літературна і єгипетська розмовна арабська сильно відрізняються на рівні фонології, морфології, лексики і синтаксису. Отже, регіональні відмінності в арабській мові виникли через різноманітні історичні, культурні та географічні чинники, які впливали на її розвиток.

2.4 Вплив діалектів на літературну арабську мову

Одним із значних наслідків впливу діалектів на АЛМ є те, що вони приносять у мову свої унікальні особливості, такі як вимова, словниковий запас і граматики ("Arabic Dialectology: In Honour of Clive Holes on the Occasion of His

Sixtieth Birthday" edited by Enam Al-Wer and others). Тому слова і вирази, характерні для діалекту, можуть також використовуватися в літературній арабській мові. Однак відмінності між діалектною та літературною арабською можуть викликати труднощі в розумінні та розпізнаванні мови. З цієї причини в арабських країнах існують досить суворі правила і норми, що регулюють використання арабської мови в офіційних установах і в засобах масової інформації, щоб забезпечити чистоту арабської мови і захистити АЛМ. Тим не менш, діалекти та літературна арабська взаємодіють і співіснують, надаючи арабській мові багатого розмаїття, що додає їй культурного та історичного значення. Діалекти мають значний вплив на арабську мову в різних аспектах:

1. Вимова: Діалектам притаманні особливості у вимові: акцент, артикуляція окремих звуків тощо, які можуть відрізнятися від АЛМ і таким чином впливають на її сприйняття.
2. Лексика: Діалекти мають свою власну лексику, подекуди відмінну від АЛМ. Деякі слова та вирази, які є характерними для діалектів, можуть бути використані в літературній арабській мові, особливо в художній літературі.
3. Граматика: Діалекти відрізняються від літературної арабської мови граматичними правилами. Наприклад, подеколи можуть використовуватися власні форми дієслів та іменників, не притаманні АЛМ.
4. Стил: Діалекти характеризуються певними стилістичними особливостями, на кшталт вживання вигуків, скорочень, жаргонних виразів тощо. Це впливає на стиль використання мови в художній літературі та різних жанрах літератури.

Побуває оціночне судження: мовляв, діалекти можуть «псувати», «шкодити» АЛМ. Однак на нашу думку, діалекти не можна оцінювати як такі, що мають негативний чи позитивний вплив на літературну арабську мову. Діалекти - це різні форми мовлення зі своїми особливостями, що відображають

розмаїття культур і регіонів, в яких вони використовуються. Діалекти збагачують АЛМ новими словами та виразами, дозволяючи авторам чіткіше висловлювати свої думки та ідеї. З іншого боку, деякі діалектні особливості можуть викликати труднощі в розумінні та вимові у тих, хто вивчає арабську мову. Використання діалектів в арабській літературі залежить у кожному конкретному випадку від контексту та мети автора. В одних випадках діалекти використовуються для виразності та достовірності передачі мови персонажів або для відтворення атмосфери регіону, в якому відбувається дія. В інших випадках використання діалектів обмежується, коли необхідно дотримуватися літературних стандартів.

Висновки до II Розділу

Діалекти є невіддільною частиною арабської мови і відображають розмаїття культур і регіонів, в яких вони використовуються. Діалекти полегшують носіям мови вираження своїх думок і почуттів, а також введення нових слів і виразів у літературну арабську мову. Однак діалекти можуть також створювати труднощі для тих, хто вивчає арабську, у розумінні та вимові мови.

Використання діалектів у літературній арабській мові залежить від контексту та мети автора. Діалект може використовуватися для виразності та достовірності передачі манери розмови персонажів або для створення атмосфери регіону, в якому відбувається дія твору. З іншого боку, використання діалектів може бути обмежене, коли необхідно дотримуватися літературних стандартів.

Отже, діалекти є важливим елементом, який додає арабській мові різноманітності та багатства, але їх використання в письмовій мові вимагає обережності та розсудливості. Класифікація арабських діалектів продовжується і триває, адже на їхнє формування впливає багато факторів,

зокрема географічне розташування, історичні зв'язки, соціальний статус і рівень освіти носіїв. Одним із вирішальних чинників, що обумовлює класифікацію діалектів, є рівень стандартизації мови. Кожна країна, де розмовляють арабською, має власні стандарти, які відрізняються від стандартів інших країн.

Розділ 3. СПЕЦИФІКА АРАБСЬКИХ ДІАЛЕКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

3.1 Регіональні та інші особливості арабської мови

Літературна арабська мова має свої особливості, які відрізняють її від діалектів та інших мов. Арабська мова має свої особливості, які роблять її унікальною і цікавою для вивчення. Однією з таких особливостей є написання і читання зправа наліво, що робить її відмінною від більшості мов. Ще одна особливість арабської мови полягає в її системі письма. Арабська мова має власну систему письма, яка використовується від давніх часів і є однією з найстаріших систем письма в світі. Ця система складається з 28 літер, які постають у різних формах залежно від їх положення в слові. Ще однією з особливостей арабської мови є її багата лексика. Арабська мова містить багато слів, які відображають різні аспекти культури, релігії та історії арабських народів. Це дозволяє використовувати багато різноманітних виразів та відтворювати нюансоване значення різних слів. Взагалі існує 3 найпоширеніших розділи арабської мови:

1. Коранічна арабська

Класична арабська або коранічна арабська - це стандартизована літературна форма арабської мови. Коранічна арабська - це арабська, що використовується в Корані, священній книзі мусульман. Ця форма арабської мови є дуже жорсткою і не зазнала значних змін з часу написання Корану близько 1500 років тому. Коранічна арабська широко використовується в релігійних колах для молитви, обговорення ісламських питань і релігійних дискусій. Кожна мусульманська родина, незалежно від нації, в якій вона живе, навчає своїх дітей коранічної арабської, щоб вони могли читати Коран і молитися. Застосування коранічної арабської мови здебільшого обмежується суворим релігійним контекстом. Хоча цей релігійний текст був перекладений іншими мовами, зокрема англійською, ви втратите деякі тонкощі значень, якщо не

читатимете його мовою оригіналу. Це одна з найважливіших причин вивчення арабської мови, щоб розуміти Коран, а Салах виконується арабською.

2. Місцеві діалекти (діалектна арабська)

Цей різновид арабської мови належить до групи діалектних арабських мов. Регіональні діалекти є найбільш неформальними формами арабської мови. Географічно вони класифікуються наступним чином:

Північноафриканський діалект або магрибська арабська (Марокко, Алжир, Туніс і Лівія). Єгипетські діалекти (Єгипет, частини Сирії, Палестини та Йорданії) і діалект Перської затоки (Саудівська Аравія, Кувейт, Ірак, Катар та Об'єднані Арабські Емірати). Хоча слова вимовляються по-різному, багато загальних фраз значно змінюються в різних регіонах. Незважаючи на ці відмінності, люди з різних регіонів можуть розуміти один одного. Різні арабські діалекти є результатом змішування арабської з місцевою рідною мовою. За останні кілька сотень років нові слова, вимови та структури призвели до урізноманітнення арабської мови. Існує 10 видів діалектів, але ось 5 самих найпоширеніших діалектів:

1. ЄГИПЕТСЬКА АРАБСЬКА

Єгипетська арабська має понад 55 мільйонів носіїв. Однак набагато більше людей розуміють її завдяки найпопулярнішим фільмам і телевізійним програмам в арабському світі. Це також один з найбільш вивчених арабських діалектів. Це робить Єгипет ідеальним місцем для вивчення арабської мови.

2. АРАБСЬКА ПЕРСЬКОЇ ЗАТОКИ

Іноді її називають халіджською арабською (الخليجي), на ній розмовляють 36 мільйонів людей. Більшість носіїв живуть у регіоні Перської затоки, таких як Кувейт, Бахрейн, Об'єднані Арабські Емірати, Катар, частина східної Саудівської Аравії, південний Ірак, південний Іран і північний Оман. У середині діалекту існує багато піддіалектів, яким властиві великі відмінності у лексиці, граматиці та, особливо, у вимові.

3. ЛЕВАНТІЙСЬКА АРАВІЯ

Левантійський регіон - це прибережна смуга східного Середземного моря шириною від 100 до 200 кілометрів. Левантійська арабська мова налічує понад 21 мільйон носіїв у Сирії, Йорданії, Палестині та Лівані. Однак багато носіїв використовують лише левантійську арабську у повсякденному спілкуванні, а для письма використовують літературну арабську.

4. МАГРИБСЬКА АРАБСЬКА (الدارجة)

Понад 70 мільйонів людей розмовляють нею в Марокко, Алжирі, Тунісі, Лівії, Західній Сахарі та Мавританії. Магрибська арабська також відома як дарія (الدارجة). Це означає "підніматися або просуватися крок за кроком".

5. ХІДЖАЗЬКА АРАБСЬКА (الحجازي)

Хіджаська арабська (الحجازي) - це арабський діалект, яким розмовляють понад 14 мільйонів людей у регіоні Хіджаз (الحجاز) в Саудівській Аравії. Більше того, цей діалект досі поділяється на міський та сільський. Існують міська та сільська версії діалекту. Мешканці Джидди, Мекки та Мадіни переважно розмовляють міським варіантом.

3. Сучасна стандартна арабська

Сучасна стандартна арабська, або літературна арабська, є найбільш поширеною та зрозумілою формою арабської мови у світі. Літературна арабська використовується в школах, в новинах та інших офіційних контекстах. Саме цю арабську ви знайдете у словниках. Вона менш сувора, ніж коранічна, але більш формальна, ніж місцеві діалекти. Сучасна стандартна арабська є прямим нащадком коранічної арабської. Вона використовується сьогодні в усьому арабському світі в письмовій та усній формі.

Вивчення сучасної стандартної арабської дозволить вам розуміти арабську мову, офіційні документи, книги та наукові журнали - практично все, що написано арабською мовою на Близькому Сході та в Північній Африці,

незалежно від того, якими місцевими діалектами вони користуються. Це особливо корисно, якщо ви, ймовірно, працюватимете арабською або вивчатимете літературу та історію регіону. Важливо бути в курсі регіональних новин і подій, навіть якщо ви там не живете. І, мабуть, найбільша перевага - навіть якщо сучасна стандартна арабська не є широко розповсюдженою, вас принаймні зрозуміють більшість людей в усіх арабських регіонах. Сучасна стандартна арабська - це спосіб вивчення діалектів. З літературною арабською ви вивчаєте мову, яка відкриває доступ до всіх діалектів арабської мови, а не спеціалізується на одному з них. Це означає, що ви зможете легко спілкуватися, подорожуючи арабськими країнами. Тобто діти вивчають сучасну стандартну арабську мову (або класичну арабську, як її ще називають). Вони вивчають цю мову, тому що нею був написаний Коран. Однією з основних особливостей літературної арабської мови є використання абстрактних понять та метафор у мовленні, що зумовлено культурними та історичними зв'язками. Також важливою є правильна вимова та наголос, які мають ключове значення для збереження інтегритету мови. Іншою важливою особливістю літературної арабської мови є її величезний лексичний запас, що дозволяє використовувати різноманітні висловлювання та вирази. Від лексичних одиниць залежить відтворення різних аспектів культурного, історичного та соціального життя арабських народів. У літературній арабській мові існують різні рівні мовлення, в залежності від співрозмовника та контексту. Формальний рівень використовується у офіційних документах, релігійних текстах та наукових статтях. На побутовому рівні мовлення використовуються загальноприйняті вирази та колоквіальні слова, які допомагають зберегти взаєморозуміння між носіями. Іншою особливістю арабської мови є велика кількість слів, які походять з кореня, який складається з трьох літер. Багато слів можуть бути створені шляхом додавання різних префіксів та суфіксів до цих коренів. Це дозволяє арабській мові мати багато слів, які мають спільне значення, але можуть використовуватися в різних контекстах. Ще однією особливістю арабської мови є те, що вона має багато

спільних рис з ісламською релігією. Багато слів та виразів у арабській мові мають релігійне значення, а деякі релігійні текстів написані саме на арабській мові. Тому знання арабської мови є дуже важливим для вивчення ісламу та для розуміння культури та традицій арабських народів. В цілому, арабська мова є багатошаровою та багатогранною, що робить її дуже цікавою для вивчення та розуміння.

3.2 Граматична структура арабської мови

Арабською читають і пишуть справа наліво, і більшість арабських слів утворюються з кореня, що складається з трьох або чотирьох приголосних. Різні типи слів і дієвідмін дієслів утворюються шляхом додавання приголосних і голосних до кореня. Ось приклад зі словом "كتب" (книги), яке можна модифікувати додаванням літер, або більш легким способом, використовуючи короткі голосні знаки. В арабській мові складно визначити порядок слів, оскільки технічно можливі будь-які комбінації дієслова, об'єкта та підмета. Можна сказати, що порядок за умовчанням - дієслово-підмет-присудок-об'єкт, але інші варіанти можуть допомогти підкреслити підмет або присудок, як у випадку з пасивним станом в англійській мові. В арабській мові всі іменники відмінюються за родами, і немає гендерно нейтральних слів. Іменники жіночого роду легко визначити, оскільки вони часто закінчуються на "ة". Іменники в сучасній стандартній арабській мові поділяються на три категорії числа: однина, множина і двоїна. Двоїна позначає два елементи, а множина - три або більше елементів. Арабська мова має минулий, теперішній і майбутній часи. Вони складаються з таких способів, як умовний та наказовий. В арабській мові немає доконаного виду, а це означає, що речення іноді можуть бути довшими і складнішими, щоб донести думку. Минулий час утворюється додаванням до дієслова суфікса, що вказує на стать. На це також впливає множина.

ذهب (він пішов) الولد (хлопчик) إلى (до) السوق (магазин).

У теперішньому часі потрібен префікс для визначення роду, а також суфікс для множини.

السوق (магазин) إلى (до) الولد (хлопчик) يذهب (він іде)

Простий майбутній час складається зі слова سوف, за яким слідує дієслово в теперішньому часі.

السوق (до) إلى (хлопчик) الولد (він іде) يذهب (модальний допоміжний) سوف (магазин).

Розглянемо докладніше іменники, прикметники, займенники, дієслова, прийменники, артиклі, прислівники та частки в арабській мові. В арабській мові є три основні категорії слів: "ісм", "філ" і "харф". До останньої належить будь-яке слово, яке не може передати значення ізольовано. У широкій категорії "إسم" ми знаходимо іменники, займенники, прикметники та прислівники. В арабській мові іменник стоїть перед прикметником. Арабським прислівникам часто передує частка /b/, яку можна приблизно перекласти як "з". Як і в іспанській мові, предметні займенники часто опускаються, оскільки дієвідмінювання дієслова вже вказує на предмет. Але вони все одно можуть бути використані для акцентування уваги. Дієслова відмінюються відповідно до роду та числа підмета. Слід зазначити, що відмінювання дієслів відбувається так само просто, як і зміна кінцевого харакату (короткого голосного). Як бачимо, в арабських дієсловах зміни можуть відбуватися не лише в кінці слова, як в інших мовах, але й на початку слова. До часток належать займенники, прийменники, сполучники та артиклі. Арабська мова має відносно невелику кількість часток (загалом близько 80). В арабській мові деякі частки складаються з однієї літери, яка додається до слова як префікс.

Семітські мови, в тому числі арабська, з'явилася в той час, коли про папір, який винайшли близько 2000 років тому, ніхто не міг і мріяти. Однак потреба фіксувати інформацію призвела до того, що люди вирізали літери на камені.

Таким чином, розташували зубило в лівій руці, а молоток затиснувши у правій, наносять удари. І в цьому випадку зручніше писати справа наліво. Унікальна форма єврейського алфавіту також свідчить про те, що спочатку літери були написані на твердому предметі. Такі символи набагато легше малювати долотом, ніж ручкою. Пізніше камені перестали бути єдиним довготривалим носієм інформації, але правила письма вже були сформовані і ніхто їх кардинально не змінював.

Арабські звуки характеризуються багатьма вихідними отворами - від рота до носової порожнини - що може викликати труднощі у вимові для носіїв французької мови, наприклад, особливо звуки з нижньої та середньої частини горла, такі як ح ع ه. Приголосні, такі як qaf (ق) і khām_2BE (خ), зокрема, можуть бути досить складними для вимови носіями інших мов.

На письмі немає великих літер. На початку речень усі літери пишуться однаково. Навіть власні імена. Мова використовує систему голосних і приголосних звуків, яка змінюється залежно від ролі слова в реченні та контексту.

Морфологія арабської мови - це розділ граматики, що вивчає структуру та форму слів у мові, правила їх утворення та зміни. Мова має складну систему морфологічних правил, які визначають форму слів відповідно до їхньої ролі в реченні, відмінка, числа та роду. Наприклад:

1. Арабська мова має кореневу систему, в якій більшість слів складаються з трибуквених коренів, що відрізняються різними префіксами та суфіксами.
2. Мова має два роди, чоловічий і жіночий, з відмінностями у закінченнях слів та іншими морфологічними особливостями.
3. Мова має складну систему роду та числення, яка відрізняється від тієї, що використовується в більшості європейських мов.
4. Арабська мова має багато дієслівних форм, які відрізняються за часом, родом і числом.

5. У мові використовується таксономія іменників, чутлива до відмінювання, що також відрізняється від багатьох європейських мов.
6. Арабська мова має багато сполучників, які використовуються для зв'язку різних частин речення та визначення їхнього взаємозв'язку.
7. У мові використовується система префіксів і суфіксів, яка дозволяє додавати певні префікси та суфікси для утворення нових слів.
8. Арабська мова має складну систему прийменників, які використовуються для визначення зв'язку між різними частинами речення.

Загалом, арабська мова є цікавою та складною для вивчення, а її фонетичні та морфологічні особливості роблять її унікальною та відмінною від більшості європейських мов.

3.3 Особливості творення діалектів арабської мови

Утворення арабських діалектів – це процес, який є результатом взаємодій арабської мови з місцевою культурою, традиціями, історією та географією. Арабська мова має багато діалектів і сильно відрізняється в залежності від того, де нею говорять. Існує велика кількість мовних відмінностей між літературною та регіональними діалектами. Деякі з цих відмінностей не відображаються в письмовій формі, якщо вони знаходяться на рівні коротких голосних, які в будь-якому випадку опускаються в арабському тексті. Тим не менш, багато відмінностей проявляються і на письмі, наприклад:

1. Морфологія літературної мови багатша за морфологію діалектів у деяких аспектах, таких як відмінок та спосіб. Наприклад літературна має подвійні форми на додаток до однини і множини, тоді як у діалектах майже немає однини і множини, але двоїнних форм у діалекті майже немає. Більшість діалектів також не мають форми двоїни. Крім того, діалект має дві форми множини, чоловічий і жіночий, але багато (хоча й

не всі) діалекти часто не роблять такого гендерного розрізнення. Діалекти, з іншого боку, мають більш складну систему клітинності, ніж літературна, що дозволяє запереченню афіксів і допоміжних займенників функціонувати як непрямі відмінки

2. У діалектах відсутній граматичний відмінок, тоді як у літературній складна система відмінків. У літературній мові більшість відмінків виражаються діакритичними знаками, які рідко пишуться на письмі, причому знахідний відмінок є помітним винятком, оскільки він виражається суфіксом за допомогою діакритичного знака.
3. Відмінності у дієвідмінюванні дієслів, навіть коли зберігається тричленний корінь.

Арабські діалекти є результатом фрагментації арабської мови в 7 столітті та злиття цих мов через військові завоювання та змішування таких народів, як південноарабська, берберська та африканські мови. Діалекти арабської мови є мовами 290 мільйонів носіїв арабської мови, які передають цілий ряд етнічних, традиційних і сучасних культур. Розрізняють дві основні групи: Західну та Східну. Західна група включає різні арабські мови, поширені в Андалусії (Іспанія), країнах Магрибу (Туніс, Алжир, Марокко, Лівія, Мавританія, Західна Сахара) і на Мальті. Східна група відповідає різновиду, на якому говорять в Єгипті, Джибуті, Судані, Чаді, так званих країнах Машріка (Ірак, Сирія, Ліван, Йорданія, Палестина, Кувейт) і країнах Аравійського півострова (Саудівська Аравія, Ємен, Оман), Катар, Об'єднані Арабські Емірати, Кувейт, Бахрейн). Існує також кілька різновидів арабської мови, якими розмовляють у невеликих громадах, таких як Туреччина, Афганістан, Таджикистан та Іран. Оскільки кожна країна має свою особливу арабську мову, будь то Алжирська арабська, єгипетська арабська, іракська арабська, йорданська (левантійська) арабська, ліванська (або сирійсько-ліванська) арабська, лівійська арабська, марокканська арабська, мавританська арабська, оманська арабська, палестинська арабська тощо. вона має свою особливу арабську мову, тож якщо вона насправді виглядає відносно складною, як

Саудівська Аравія, сирійська (або сіро-ліванська) арабська, чадська арабська, туніська арабська, єменська арабська тощо. У деяких арабських країнах у різних регіонах і містах можуть існувати різні діалекти. Наприклад, арабська мова, якою розмовляють у столиці Сирії Дамаску, відрізняється від арабської в Алеппо, другому за величиною місті країни. Дехто каже, що в Алжирі є кілька алжирських арабів. Однак, хоча деякі діалектні різновиди відносно зрозумілі один одному (наприклад, єгипетська арабська та ліванська арабська), інші набагато менш зрозумілі (наприклад, алжирська арабська та йорданська арабська). Загалом, різновиди арабської, якими розмовляють у Магрибі та навколо Середземномор'я, важко зрозуміти арабомовним на Близькому Сході, в Машрику, і навпаки. За винятком єгипетської арабської, яка зазнала певного поширення (зокрема, через кінематограф), різні різновиди арабської майже не поширюються за межами країни свого походження. Проте сучасна класична арабська мова, якою ми користуємося сьогодні, зазнала деяких змін, що почалися в останні десятиліття XIX століття, в так званий "період Нагди", що означає "Відродження", політичне, культурне та релігійне відродження. Цей рух був переважно справою рук групи інтелектуалів з Лівану, потім з Єгипту, а також з Сирії та Палестини. Реформатори взялися модернізувати арабську мову, дещо змінивши і спростивши оригінальний синтаксис 7-го століття, але насамперед додавши сучасні слова, такі як "потяг", "компанія", "демократія", "соціалізм" тощо. Для цього необхідно було використовувати філологічні ресурси арабської мови, зокрема метод «судження за аналогією» (аль-кьяс).

Незважаючи на суперечки щодо двох основних форм арабської мови - народної та класичної - між ними існують міцні історичні та ідеологічні зв'язки, а також багато лінгвістичних подібностей. Наприклад, літери алфавіту часто ідентичні, так само як і порядок слів та синтаксис. Однак слова і вимова можуть дуже відрізнитися, оскільки класична арабська втрачає всі місцеві діалектні сліди. З цієї причини арабські громади завжди вважали, що існує лише одна арабська мова. Пишуть лише класичною арабською, хоча теоретично можна писати і народною арабською. Тим не менш, рівень

неписьменності в арабському світі, за оцінками, становить близько 50%, але він варіюється від країни до країни. Умовно можна сказати, що араби мають три різні "мови" або різновиди мов: діалектну або народну арабську, класичну арабську і спрощену медіа-арабську.

Викладання арабської як другої мови дуже відрізняється від викладання європейських мов, таких як англійська чи французька. У країнах, де арабська є не лише офіційною мовою, але й мовою переважної більшості населення, викладають лише класичну арабську. Для всіх носіїв арабська, яку викладають з початкової школи, є другою мовою, а народна арабська залишається мовою вулиці, родини, товариського та неформального спілкування.

3.4 Вплив арабської мови на інші мови

Арабські країни сьогодні об'єднані у своєрідну федерацію під назвою Ліга арабських держав, яка була заснована 22 березня 1945 року в Александрії, Єгипет. Країнами-засновниками були Єгипет, Ірак, Ліван, Саудівська Аравія, Сирія, Трансйорданія та Північний Ємен. Згодом склад учасників збільшився до 22 членів. Окрім засновників, туди увійшли Лівія, Судан, Туніс, Марокко, Кувейт, Алжир, Об'єднані Арабські Емірати, Бахрейн, Оман і Мавританія, Сомалі, Джібуті, Коморські острови та Палестина, постійні члени з 1976 року. Хоча Федерація виражає об'єднанчі прагнення арабського народу, вона ніколи не була засобом впровадження АЛМ. Арабська мова змогла проникнути в західні діалекти завдяки величезному розширенню мусульманського територіального контролю в різні періоди історії. Найбільшого впливу арабської мови зазнали країни, що перебували під мусульманським пануванням у певний час. У часи розквіту халіфату Омейядів у 7 столітті іслам і арабська мова поширилися по всій Північній Африці. Пізніше Омейяди захопили територію сучасної Іспанії. З цієї причини арабські запозичення та їхній вплив проникли в багато різних мов, включаючи іспанську, італійську, французьку, англійську, гінді, амхарську, німецьку та грецьку. Насправді,

деякі мови формують свою лінгвістичну структуру на основі арабської. Такі мови, як мальтійська, якою розмовляють на маленькому середземноморському острові Мальта, і нубі, креольська мова, похідна від арабської, якою розмовляють у деяких частинах Уганди і Кенії, не тільки містять арабські запозичення, але й використовують структуру семітських мов. Наприклад, у США арабська - одна з мов, що найшвидше розвиваються. Варто сказати, що цей факт відображає сучасний стан речей. Сьогодні все більше арабів приїжджають до США з різних причин, починаючи від ідеї отримати освіту і закінчуючи спробами знайти хорошу роботу. Саме тому класичну арабську мову вивчають у багатьох навчальних закладах США. Існує термін "арабо-американці", який використовується для позначення етнічної групи людей, які відносять себе до арабів. Вони переважно походять з регіону Леванту, і тому фонологічні особливості їхньої мови схожі на особливості ліванської арабської мови. Однак це твердження можна застосувати лише до людей, які нещодавно приїхали до США, тоді як араби, які живуть тут давно, і особливо діти, зазнають впливу англійської мови і набувають нових фонологічних особливостей, які роблять їхню арабську унікальною. З огляду на це, можна окреслити таке явище, як американська арабська, що з'явилася внаслідок взаємодії ліванського діалекту з американським варіантом англійської мови.

Схожу ситуацію можна спостерігати і в Канаді. Будучи досить привабливим місцем для арабських іммігрантів через свою політичну та фінансову стабільність, Канада зараз має велику громаду колишніх емігрантів - арабів з різних країн арабського світу. Для опису цієї групи людей використовується термін "арабські канадці". Більшість цих людей також прибули з Лівану та Єгипту, тому фонологічний образ їхньої мови схожий на мову американців арабського походження. Є багато канадців, які вважають арабську мову рідною. Однак, на відміну від ситуації в США, в Канаді ліванський діалект зазнає впливу французької мови, оскільки більшість арабів проживає в Квебеку, провінції, де широко поширена французька мова. В результаті взаємодії ліванського діалекту з канадським варіантом французької

мови з'являється ще один діалект. Очевидно, що діти є групою, яка зазнає найбільшого впливу, оскільки вони тільки починають вивчати мову, і традиційні арабські фонемні змінюються під впливом французьких.

Однак найскладніша ситуація для арабів і арабських іммігрантів сьогодні в Європі. У цьому регіоні проживає близько 6 мільйонів арабів. Це те, що називається арабською діаспорою. Він складається з людей, які вважають себе арабами, але живуть за межами арабського світу. Традиційно приваблива для іммігрантів з арабських країн через хороші умови життя, сьогодні Європа очікує подальшого припливу арабського населення через війну в Леванті. Саме тому арабська мова стає все більш поширеною в Європі. Деякі сім'ї живуть у Європі десятиліттями і, як наслідок, їхня мова зазнає змін. Під впливом німецької, французької, іспанської та інших мов арабська набула нових фонологічних особливостей, які відрізняють її від класичної арабської. Нові покоління арабів, які народилися в Європі і вивчали як арабську, так і якусь місцеву мову, можна вважати представниками етнічної групи, яка розмовляє якимось новим діалектом арабської мови. З огляду на це, можна констатувати той факт, що поряд з класичною арабською мовою у світі поширено багато діалектів, які мають свої унікальні фонологічні особливості, які слід окреслити. Можна сказати, що на сьогоднішній день арабська мова є досить поширеною мовою, якою розмовляють у великій кількості країн по всьому світу. Перш за все, слід визнати, що країни Перської затоки мають її як офіційну мову. Сьогодні ці країни стають дедалі впливовішими завдяки своїм нафтовим родовищам, які забезпечують значну частину цього джерела у світі. Саме тому можна прогнозувати подальше поширення цієї мови, оскільки нові ділові партнери будуть змушені вивчати її для ведення переговорів один з одним. Однак це не єдиний регіон, де розмовляють арабською. Сьогодні в багатьох європейських країнах, країнах Північної та Південної Америки є громади, які розмовляють арабською.

Висновки до III Розділу

Місце арабської мови у світі принципово відрізняється від інших основних міжнародних мов. Необхідно ще раз підкреслити, що його географічний ареал поширення обмежений двома суміжними континентами і що двомовний характер мови перешкоджав її поширенню в офіційній формі, яка ще не була повністю модернізована і залишається значною мірою залежною від англійської або французької. Пам'ятаймо, що хронічна неписьменність серед людей у деяких арабомовних країнах (Ємен, Катар, Судан, Південний Судан тощо) також перешкоджала поширенню класичної арабської мови. Хоча відносно легко сформувати термінологічний комітет для цієї мети, організувати виконання рішень набагато складніше. Загалом усі рішення термінологічних комітетів залишаються мертвою буквою, особливо на практиці, оскільки неможливо стандартизувати роботу відповідних національних комітетів, кожен із яких заздрить своїм привілеям. Також очевидно, що вивчення арабської мови в школі, як французької та англійської в країнах Африки, є засобом соціальної кризи. Народною арабською мовою розмовляють із сім'єю, друзями та на дозвіллі. Проте газети читали класичною арабською мовою, іноді середньоарабською, а для написання використовували лише класичну арабську. Поки державні службовці працювали з класичною арабською мовою, ніщо не заважало державним службовцям говорити розмовною арабською, писати звіти французькою та, можливо, англійською. Арабська граматики дуже складна і детальна, містить багато правил, які впливають на кожен аспект мови, від синтаксису до семантики. Ці правила можуть змінюватися залежно від контексту та обставин. Тому арабська граматики є важливим компонентом АЛМ, який допомагає зрозуміти мову, культуру та історію арабського світу. Одним із найцікавіших аспектів арабської граматики є її роль у розвитку ісламу та арабської культури в цілому. Оскільки багато релігійних текстів написані арабською мовою, знання арабської граматики є важливим для розуміння цих текстів. Мова, якою розмовляють в Аравії, та її європейський варіант неодмінно матимуть

відмінності у фонології, тож сьогодні існує тенденція до розвитку різних діалектів класичної арабської мови, які знаходяться під впливом мов місцевого населення. Тим не менш, існує певна група людей, яких можна вважати білінгвами, оскільки вони розмовляють рідною арабською мовою, а також отримують хоча б базові знання з іншої мови, якою розмовляють у регіоні, де вони живуть. Білінгвізм є однією з основних тенденцій сучасного світу, оскільки під впливом різних обставин іммігранти переїжджають в інші двори і змушені опанувати місцеву мову. Особливо помітними ці процеси є серед людей, які тривалий час живуть за кордоном і зазнають впливу місцевої мови, а також серед дітей, які опановують рідну арабську мову у вербальному середовищі іншої мови. За таких умов мова дитини набуває нових особливостей, відсутніх у діалекті, яким розмовляють у родині. З огляду на це, можна констатувати той факт, що дуже часто двомовність призводить до взаємопроникнення одних фонем в інші та появи нових або змінених варіантів традиційних. Більше того, беручи до уваги останні політичні тенденції, можна передбачити подальше поширення арабської мови в західному напрямку.

ВИСНОВОК

Арабська мова є офіційною або офіційною мовою 25 держав по всьому світу. Арабомовні держави займають дві суміжні географічні області: Північну Африку та Близький Схід. В Африці арабська є єдиною офіційною мовою в Алжирі, Марокко, Тунісі, Лівії, Єгипті та Судані. Вона є офіційною разом з французькою в Мавританії, Джибуті, Чаді та на Коморських архіпелагах. Арабська мова є мовою більшості в Мавританії, але мовою меншини в Джибуті та Чаді; на Коморських островах вона має лише статус релігійної мови, оскільки переважна більшість населення розмовляє коморською мовою, варіантом суахілі. На Близькому Сході статус арабської набагато краще визначений. За винятком Ізраїлю, де арабська є офіційною разом з івритом, вона є єдиною офіційною мовою держав регіону: Сирії, Іраку, Лівану, Йорданії, Саудівської Аравії, Ємену, Кувейту, Катару, Оману, Бахрейну, Об'єднаних Арабських Еміратів і Палестини. У деяких арабських країнах були вжиті політичні заходи, іноді рішучі, для зміцнення правового статусу арабської мови, особливо там, де вона перебувала у стані підпорядкування. Так було в Марокко і Тунісі, але особливо в Алжирі, де кампанії з арабізації були настільки ж агресивними, наскільки й невблаганними. Слід зазначити, що арабська мова не має "громадянського" статусу у великих мусульманських країнах, де арабська не є офіційною, а лише релігійною мовою, таких як Туреччина, Іран, Пакистан, Бангладеш, Індонезія тощо. Однак на острові Мальта жителі розмовляють мальтійською мовою (офіційною разом з англійською), різновидом магрибської арабської, що зазнала сильного впливу сицилійської, італійської, англійської та трохи французької мов. Саме тому мальтійська мова асоціюється з арабськими країнами, але вона відрізняється від коранічної арабської.

Арабська мова має дві основні форми: діалектну арабську та літературну (або класичну) арабську. Іншими словами, незважаючи на те, що у світі є щонайменше 290 мільйонів носіїв, існує багато різних різновидів арабської

мови. Арабський діалект або арабський діалект є результатом фрагментації арабської мови в 7 столітті та злиття мов через військові завоювання та змішування мов, таких як південна арабська, берберська та африканс. Сьогодні ці типи діалектів численні та широко поширені в арабському світі.

АНОТАЦІЯ

ومن ثم، فإن اللغة العربية هي اللغة الرسمية أو الرسمية لـ 25 دولة حول العالم. تحتل البلدان الناطقة باللغة العربية منطقتين جغرافيتين متجاورتين: شمال إفريقيا والشرق الأوسط. في إفريقيا، اللغة العربية هي اللغة الرسمية الوحيدة في الجزائر والمغرب وتونس، وليبيا، ومصر، والسودان. إنه رسمي إلى جانب الفرنسيين في موريتانيا وجيبوتي وتشاد وأرخبيل جزر القمر. اللغة العربية هي لغة الأغلبية في موريتانيا، لكنها لغة أقلية في جيبوتي وتشاد. في جزر القمر، تتمتع بمكانة لغة دينية فقط، حيث إن الغالبية العظمى من السكان يتحدثون اللغة القمرية، وهي نوع من اللغة السواحيلية. في الشرق الأوسط، يتم تحديد مكانة اللغة العربية بشكل أفضل. باستثناء إسرائيل، حيث اللغة العربية هي اللغة الرسمية إلى جانب العبرية، فهي اللغة الرسمية الوحيدة لدول المنطقة: سوريا والعراق ولبنان والأردن والمملكة العربية السعودية واليمن والكويت وقطر وعمان والبحرين والولايات المتحدة. الإمارات العربية وفلسطين. في بعض الدول العربية، اتخذت إجراءات سياسية، وأحياناً جذرية، لتعزيز المكانة القانونية للغة العربية، لا سيما عندما كانت في حالة قهر. كان هذا هو الحال في المغرب وتونس، وخاصة في الجزائر، حيث كانت حملات التعريب عدوانية بقدر ما كانت بلا هوادة. وتجدر الإشارة إلى أن اللغة العربية ليس لها مكانة "مدنية" في الدول الإسلامية الكبيرة حيث اللغة العربية ليست لغة رسمية بل لغة دينية فقط، مثل تركيا وإيران وباكستان وبنغلاديش واندونيسيا، إلخ. ومع ذلك، في جزيرة مالطا، يتحدث السكان المالطية (اللغة الرسمية إلى جانب الإنجليزية)، وهي مجموعة متنوعة من اللغة العربية المغاربية متأثرة بشدة بالصقلية والإيطالية والإنجليزية والقليل من الفرنسية. هذا هو سبب ارتباط اللغة المالطية بالدول العربية، لكنها تختلف عن اللغة العربية القرآنية. للغة العربية شكلين رئيسيين: اللهجة العربية والأدبية (أو الكلاسيكية) العربية. بمعنى آخر، على الرغم من وجود ما لا يقل عن 290 مليون ناطق باللغة العربية في العالم، إلا أن هناك العديد من الأنواع المختلفة للغة العربية. اللهجة العربية أو اللهجة العربية هي نتيجة تجزئة اللغة العربية في القرن السابع وانصهار اللغات بسبب الغزو العسكري واختلاط اللغات مثل العربية الجنوبية والبربرية والأفريقية.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. "An Introduction to Koranic and Classical Arabic: An Elementary Grammar of the Language" by Wheeler M. Thackston
2. A Classification for the Arabic Dialects of Jordan Ray L. Cleveland
3. "Arabic Historical Dialectology: Linguistic and Sociolinguistic Approaches" by Clive Holes and others
4. "The Arabic Language" by Kees Versteegh
5. "A History of the Arabic Language" by Jonathan Owens
6. "The Development of Arabic as a Written Language" by Sīrāj al-Dīn 'Umar and others
7. "Arabic Linguistics: An Introduction and Bibliography" by Kees Versteegh
8. "Studies in the Linguistic Structure of Classical Arabic" by Arthur Jeffery
9. "The Arabic Language" by Kees Versteegh
10. "A History of the Arabic Language" by Jonathan Owens
11. "Arabic: A Linguistic Introduction" by Karin C. Ryding
12. "The Cambridge History of Arabic Literature: Arabic Literature to the End of the Umayyad Period" edited by A. F. L. Beeston and others
13. "Arabic Dialectology: In Honour of Clive Holes on the Occasion of His Sixtieth Birthday" edited by Enam Al-Wer and others
14. "The Dialects of Arabic: A Linguistic Overview" by Clive Holes
15. Ammar, W., & Morsi, R. (2006). Phonological development and disorders: colloquial Egyptian Arabic. In Z. Hua & B. Dodd (Eds.), Phonological development and disorders in children: a multilingual perspective Clevedon, UK: Multilingual Matters Ltd.
16. Ayyad, H., & Bernhardt, M. (2009). Phonological development of Kuwaiti Arabic: Preliminary data. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 23(11): 794–807. Web.
17. "اللهجات العربية: قراءة في علم اللهجات وتحليلها" لأنور دقة
18. "تاريخ اللغة العربية نشأتها وتطورها" محمد المنصور
19. "اللغة العربية الفصحى وأصول التعبير فيها" محمد حسن عبد الرحي
20. "اللغة العربية وآدابها" لعبد الحميد جودة السحار